

Podplukovník Ing. Vladimír Kovařík, MSc., Ph.D.

Specifika geografického zabezpečení v souvislosti se změnami v misi KFOR

INFORMACE

Armáda České republiky se účastní mírové mise NATO v Kosovu již od roku 1999 a v současné době působí v Kosovu již 15. kontingent AČR. Tento kontingent je součástí mnohonárodního úkolového uskupení Střed (MNTF-C – Multinational Task Force Center) a jednotky AČR jsou dislokovány na základně Šajkovac. Příslušníci AČR pracují zároveň i v řídicích a odborných funkcích na velitelství KFOR v Prištině a na velitelství MNTF-C v Lipljanu. Geografická služba AČR (GeoSI) již od roku 2003 pravidelně obsazuje geografická místa na velitelství KFOR v Prištině.

Vymezení geografického zabezpečení

Forma a obsah geografického zabezpečení jsou v základních vnitřních dokumentech KFOR vymezeny jako zabezpečení operačních map a digitálních geografických informací a poskytování poradenství, analýz terénu, speciálních mapových produktů, geodetických měření a dalších požadovaných geografických informací. Podobnou formulaci lze najít jak v základních dokumentech NATO, jako je například *Alianční geografická politika*, [1] tak ve standardních postupech (SOP – Standard Operating Procedures) jednotlivých operací a velitelství NATO. Výjimkou není ani definice zakotvená v geografické politice Evropské unie, [2] která proklamovanou podporu váže na plánování a provádění aktivit spojených s evropskou bezpečností a obrannou politikou.

Struktura GEO v KFOR

Nedílnou součástí struktury sekce J2 velitelství KFOR je **geografické oddělení (HQ KFOR J2 Geo Section)**. V jeho čele stojí geografický důstojník (Chief Geospatial Officer) v hodnosti major nebo podplukovník (OF-3/OF-4 podle označení NATO). Od roku 2003 tuto pozici obsazuje GeoSI každý druhý rok střídavě s francouzskou geografickou službou. Podle stejného systému je českým geografem obsazována i pozice databázového manažera (Geo Database Manager) v hodnosti nadporučík nebo kapitán (OF-2). Nicméně na základě vzájemné dohody české a francouzské strany jsou poslední tři roky obě uvedené pozice obsazovány v každé rotaci výhradně specialisty GeoSI. Na těchto pozicích se od začátku vystřídalo celkem již 16 příslušníků GeoSI.

Dalšími pozicemi v rámci geografického oddělení jsou vedoucí skladu map (Chief Map Depot) vykonávající zároveň funkci zástupce geografického důstojníka, analytik (Geo Analyst) a starší analytik (Senior Geo Analyst). Pozici vedoucího skladu map zastává civilní zaměstnanec NATO, oba analytici jsou vždy Francouzi v praporčických hodnostech (OR-4 až OR-8). V červenci roku 2009 byla v tabulkách počtů oddělení vytvořena rovněž pozice geografický manažer (Geospatial Manager), která byla „bídována“ armádou USA, nicméně dosud stále není obsazena. Tato pozice je klíčová zejména s ohledem na systém CoreGIS, který bude poskytovat centralizované geografické služby

uživatelům v NATO a systémům velení a řízení. V současnosti je zaváděn na většinu velitelství a do operací NATO a měl by tak být instalován i v KFOR. Správa databáze, kterou přináší CoreGIS, je natolik náročná, že to vyžaduje speciálně a dlouhodobě školené odborníky.

Kromě příslušníků geografického oddělení na velitelství KFOR jsou geografickému důstojníkovi odborně podřízeni rovněž geografičtí specialisté na velitelstvích mnohonárodních úkolových uskupení (MNTF – Multinational Task Force) operujících na území Kosova. Každé z těchto velitelství má vlastní geografickou buňku (Geo Cell), jejíž personál poskytuje vždy jeden z členských států vysílajících svůj kontingent do konkrétního úkolového uskupení. Odpovědnost jednotlivých států za činnost geografických buněk je v následujícím přehledu velitelství a jejich dislokací:

- MNTF-C (Multinational Task Force Center) Lipljan – Švédsko,
- MNTF-N (Multinational Task Force North) Novo Selo – Francie,
- MNTF-W (Multinational Task Force West) Peč – Itálie,
- MNTF-E (Multinational Task Force East) Uroševac – USA,
- MNTF-S (Multinational Task Force South) Prizren – Německo,

Způsoby prezentování výstupů

Náčelníci geografických buněk všech výše uvedených velitelství mnohonárodních úkolových uskupení zpracovávají pravidelná týdenní hlášení, tzv. Topositrep, která zasílají elektronickou poštou geografickému důstojníkovi. Tomu tyto informace slouží k udržování přehledu o aktivitách a produkci podřízených geografických buněk, zejména pak o množství a druzích vydávaných map a o množství vytvářených geografických produktů. geografické buňky jsou zásobovány spotřebním materiálem z prostředků jednotlivých velitelství, topografické a většinu speciálních map však odebírají z centrálního skladu map (TMD – Theatre Map Depot) na velitelství KFOR v Prištině. Velká množství vydaných map vykázaná v některém z Topositrep pak mohou pomoci geografickému důstojníkovi včas reagovat na potřebu doplnění zásob příslušných mapových listů konkrétní geografické buňky například v souvislosti se střídáním národních kontingentů příslušného MNTF.

Pro zajištění pravidelných kontaktů, předávání informací, poskytování dat a aktualizovaných produktů geografickým buňkám organizuje geografický důstojník pravidelnou měsíční poradou, tzv. Geomeeting. Z důvodu hlubšího poznání aktuální situace a odborných problémů na jednotlivých velitelstvích bývá zpravidla každá porada organizována na jiném velitelství. To geografickému důstojníkovi a příslušníkům oddělení, kteří se porady účastní, umožňuje mimo jiné i osobně se seznámit s pracovním prostředím a s terénem, ve kterém geografické buňky pracují.

Geografický důstojník zpracovává měsíční hlášení, tzv. Geositrep, které odesílá geografickému důstojníkovi nadřízeného velitelství, kterým je Velitelství společných sil NATO v italské Neapoli (JFC NP – Joint Force Command Naples). V tomto hlášení rekapituluje činnost geografického oddělení za uplynulý měsíc, zveřejňuje nově vytvořené nebo aktualizované produkty, případně upozorňuje na problémy, které vyžadují pomoc z nadřízené úrovně. Mezi standardní body Geositrep patří například následující:

- klíčové události,
- kritické problémy,

- situace podřízených geografických buněk,
- nově získaná nebo vytvořená data,
- nově vytvořené nebo aktualizované produkty,
- požadavky na nová data a mapy,
- plánované aktualizace produktů,
- spotřeba map,
- skartace map,
- klíčové projekty,
- současné kapacity: technické vybavení, personál,
- porady, návštěvy, jednání.

V průběhu roku má geografický důstojník další pravidelná odborná jednání. Zpravidla třikrát ročně se účastní balkánské koordinační porady (Balkans Geo Coordination Meeting). Tuto poradu svolává, organizuje a řídí geografický důstojník z JFC NP. Porady se vždy účastní také geografický důstojník mise EUFOR v Sarajevu, příslušníci geografického pracoviště v SHAPE v belgickém Monsu a specialisté agentury NC3A (NATO Consultation, Command and Control Agency) v nizozemském Haagu pracující ve prospěch misí KFOR a EUFOR.

Jednou ročně, zpravidla v červnu, se geografický důstojník účastní geografické konference NATO (NGC – NATO Geospatial Conference) na velitelství NATO v Bruselu. A v neposlední řadě se několikrát ročně podílí na organizování společných pracovních jednání mezi geografickým oddělením KFOR a geografickým týmem NC3A, která probíhají střídavě v Prištině a v sídle agentury v Haagu.

Změny ve formě a obsahu geografického zabezpečení

Hlavní odborné úkoly geografického oddělení, vybavení výpočetní technikou a specializovanými programovými aplikacemi, používané mapové podklady a datové zdroje, a zejména hlavní vytvářené produkty již byly popsány dříve, [3, 4]. V souvislosti se zlepšením bezpečnostní situace v Kosovu a s přechodem KFOR do stavu Deterrent Presence však postupně došlo ke znatelnému posunu zejména ve formě a obsahu geografického zabezpečení. Snaha Aliance o rozšíření pomoci Kosovu se projevuje prohlubující se spoluprací KFOR s různými kosovskými institucemi. To mimo jiné přivádí na geografické oddělení jiné zákazníky než bývalo dříve obvyklé a jejichž požadavky je nejen obtížné, ale někdy i nemožné uspokojit.

Tradiční a noví zákazníci

Nejčastějšími zákazníky jsou samozřejmě příslušníci velitelství KFOR. Od těch s nejvyšší prioritou, tedy pracovníků týmu velitele KFOR (zástupci, pobočníci, političtí a právní poradci) až po příslušníky jednotlivých sekcí a ostatních samostatných či menších složek velitelství (kancelář pro vnější vztahy, vojensko-civilní záležitosti atd.). Tito za produkty ani za materiál neplatí, veškeré náklady jdou na vrub velitelství KFOR.

Další skupinou zákazníků jsou příslušníci velitelství a národních kontingentů jednotlivých MNMF. Ti by měli být zabezpečováni geografickými buňkami příslušných velitelství MNMF, v praxi však často vyžadují podporu přímo na geografickém oddělení

velitelství KFOR. Odebrané mapy a další geografické produkty jsou v těchto případech účtovány jednotlivým státům v rámci systému NATO Contribution Budget.

Dále jsou to kontraktóři KFOR, kontraktóři národních kontingentů, příslušníci mise OSN v Kosovu (UNMIK – United Nations Interim Administration Mission in Kosovo), příslušníci mise Evropské unie EULEX (European Union Rule of Law Mission in Kosovo), pracovníci mezinárodních organizací, pracovníci velvyslanectví akreditovaných v Kosovu a další. Tito zákazníci musí za odebrané produkty platit v hotovosti podle platného ceníku, vytvořeného sekcí J8 velitelství KFOR.

Zcela novou skupinou zákazníků, kteří se obracejí na geografické oddělení přímo nebo přes prostředníky z velitelství KFOR, jsou pak různé kosovské státní instituce, bezpečnostní složky apod. Vzhledem k momentálně platným předpisům však nemají nárok na žádné standardní produkty. Tito zákazníci to dobře vědí, nicméně se nevzdávají a neustále hledají cesty jak dosáhnout svého cíle. I prostřednictvím příslušníků velitelství KFOR, kteří se v pravidlech poskytování produktů neorientují.

Problematické zakázky

V souvislosti s intenzivnějšími kontakty KFOR a kosovských institucí se projevil nárůst požadavků na geografické zabezpečení institucí a zákazníků mimo KFOR. To přineslo celou řadu zcela nových problémů, zejména proto, že splnění uvedených požadavků by bylo v rozporu s platnými standardními postupy velitelství KFOR nebo smlouvami uzavřenými mezi NATO a poskytovateli map a geografických dat. Zde se nejedná o problém se stupněm utajení požadovaných geografických dat a produktů, ale o jejich tzv. uvolnitelnost. Tento rozpor lze označit jako **security classification vs. releasability**.

Ta jednodušší část rozhodovacího procesu, zda vydat požadovaný produkt, či ne, spočívá v ověření příslušného stupně bezpečnostní prověrky NATO. Pokud zákazník tuto podmínku nesplňuje, nemá nárok na klasifikované produkty. Tou složitější částí je posouzení, zda zákazník má nárok dostat produkt s ohledem na požadavky na uvolnitelnost, stanovenými konkrétními poskytovateli produktů. Většina požadavků od „nových“ zákazníků se týká topografických map, které sice nenesou žádný stupeň utajení, bohužel však žádný z uvedených zákazníků nespadá do seznamu oprávněných příjemců těchto produktů.

A opět bohužel, tento fakt je těžko pochopitelný pro některé vysoké funkcionáře velitelství KFOR, kteří vyvíjejí tlak na geografického důstojníka, aby požadavkům vyhověl. Právě z důvodu narůstající a z nejvyšších míst Aliancí oficiálně deklarované podpory kosovských institucí. Přesto to není možné a podlehnutí těmto tlakům by znamenalo vážné porušení smluv s poskytovateli produktů. A není to možné ani v případech, kdy by se to zdálo logické i z hlediska činnosti samotného KFOR.

Příkladem může být požadavek hasičského sboru v Prizrenu na standardní topografické mapy, které by jim umožňovaly koordinovat předávání souřadnic požárů při spolupráci se složkami záchranářů z velitelství MNTF-S, nebo podobný požadavek oblastních úřadoven kosovské policie pro usnadnění spolupráce se složkami mezinárodní vojenské policie na velitelstvích MNTF. Do doby než zmíněné kosovské instituce samy vstoupí do kontaktu s poskytovateli produktů nebo dojde k úpravě smluv mezi NATO a těmito poskytovateli, bude nutné uvedené požadavky odmítat.

Naprosto stejný problém s uvolňováním produktů je i v případě požadavků přicházejících od UNMIK, EULEX, mezinárodních organizací apod. Ani tito zákazníci nemohou být za současného stavu uspokojeni, neboť většina geografických dat, map a ostatních produktů poskytovaných geografickým oddělením podléhá režimu „KFOR Use Only“.

Jiným specifickým problémem, se kterým se geografické oddělení potýká, je i komplikovaná spolupráce s některými kosovskými institucemi. Některé příklady z nedávné minulosti ukazují, jak se relativně mladé kosovské instituce rychle učí a snaží se ze spolupráce s KFOR vytěžit maximum.

V minulých letech geografické oddělení několikrát nakoupilo digitální letecké měřické snímky od Kosovského katastrálního úřadu (KCA – Kosovo Cadastral Agency). Čím menší bylo území, které snímky pokrývaly, tím vyšší byla jejich cena. Přitom pokaždé byly výsledky kampaně leteckého měřického snímkování předány KCA bezplatně jako dar v rámci podpory nezávislosti Kosova některými z institucí EU nebo dárcovským členským státem EU. V jiném případě geografické oddělení muselo ustoupit od nákupu vektorových dat zobrazujících hranice kosovských municipalit a katastrálních zón kvůli přemrštěným finančním požadavkům KCA.

Jiným příkladem je požadavek kosovského Ministerstva zemědělství, lesů a rozvoje venkova na aktuální družicové snímky ve vysokém rozlišení pokrývající celé území Kosova, a to bezplatně, s odkazem na deklarovanou podporu Kosova ze strany NATO.

Závěr

Obecně je geografické zabezpečení definováno stejně na všech geografických pracovištích v misích i na velitelstvích NATO. Konkrétní forma a obsah jsou ovlivněny příslušným stupněm velení a prostředím, ve kterém je geografické zabezpečení poskytováno. V Kosovu jsou současné změny ve formě a obsahu způsobeny vývojem bezpečnostní situace a posunem v úkolech KFOR.

Geografická místa na velitelství KFOR obsazovaná geografickou službou AČR jsou poměrně prestižní a zodpovědná, samotná pozice geografického důstojníka i značně viditelná v rámci celé geografické komunity NATO. Kvalitní a zodpovědný přístup k plnění povinností na těchto pozicích v každém případě přináší AČR kladné body v rámci celé Aliance.

Literatura:

- [1] MC 296/I (Final) – NATO Geospatial Policy, 03 Feb 2006.
- [2] DOLEŽALOVÁ, Zdeňka. Z geografova deníku o misi KFOR. *Vojenský geografický obzor*, č. 2, 2007, s. 12-17.
- [3] KOVÁŘÍK, Vladimír. Geospatial Support in the European Union Military Staff. In Sborník mezinárodní konference „*Geodetické siete a priestorové informácie*“ konané 29.-31.10.2007. Pribylina, Slovensko: Slovenská spoločnosť geodetov a kartografov, 2007, s. 169-176, ISBN 978-80-969757-5-4.
- [4] SKLADOWSKI, Jiří. Činnost geografického důstojníka v misi KFOR. *Vojenský geografický obzor*, č. 2, 2007, s. 18-22.